

SPOLUPRÁCA PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV S ORGÁNMI MIESTNYCH SAMOSPRÁV PRI PREKONÁVANÍ REGIONÁLNYCH DISPARÍT

COOPERATION OF ENTERPRISE BODIES WITH MUNICIPAL AUTHORITIES IN OVERCOMING OF LOCAL DISPARITIES

Vladimír Gozora¹

ABSTRAKT

Príspevok analyzuje spoluprácu podnikateľských subjektov s orgánmi miestnych samospráv pri prekonávaní regionálnych disparít. Na detaile vybraného súboru podnikov a obcí dokumentuje oblasti a smery spolupráce pri zvyšovaní ekonomického rastu a eliminovaní ekonomickej a sociálnej diferenciacie samosprávnych územných celkov. V syntetickej časti príspevku sú uvedené návrhy na tvorbu participatívnych štruktúr a na podporu udržateľného rozvoja samosprávnych územných celkov.

Kľúčové slová: podnikateľské subjekty, samosprávne územné celky, regionálne disparity, spolupráca, ekonomická diferenciacia

ABSTRACT

The paper analyses cooperation of enterprise bodies with municipal authorities in overcoming of local disparities. This work documents areas and ways of cooperation to increase economic growth and eliminate economic and social differentiation of selfgoverning units on details of choosen file of enterprise bodies and municipalities. In synthesis part there are specified proposals for creating of participating structures and for supporting of sustainable development of selfgoverning units.

Key words: Enterprise Bodies, Selfgoverning Units, Regional Disparities, Cooperation, Economic Differentiation

---

¹ Dr.h.c.prof.mpx.h.c.prof.Ing. Vladimír Gozora, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Ústav pre ekonómiu a manažment, Katedra manažmentu, Železničná 14, Bratislava, e-mail.: vladimir.gozora@vssemvs.sk

ÚVOD

Rozsiahle štrukturálne a procesné zmeny sú sprievodným atribútom prispôsobovania podnikovo – hospodárskej základne Slovenskej republiky európskym ekonomickým štruktúram. Úzka previazanosť výrobcov, sprostredkovateľov a obchodných reťazcov núti vrcholové manažmenty podnikov zabezpečiť bezproblémový vstup do nového vysoko konkurenčného prostredia. Súčasne evokuje samosprávne orgány územných celkov k efektívnejšiemu využitiu prírodných zdrojov na rozvoj ľudových remesiel, miestnych infraštruktúr a vidieckej turistiky.

Základným predpokladom udržateľného rozvoja vidieka a vidieckych regiónov je užšia spolupráca podnikateľských subjektov so samosprávnymi orgánmi miest a obcí pri efektívnejšom zhodnocovaní ekonomických zdrojov, pri regionálnom a miestnom rozvoji. Preto cieľom tohto príspevku je zhodnotiť spoluprácu miestnych samospráv s podnikateľskými subjektmi pri prekonávaní regionálnych disparít a pri tvorbe efektívnych podnikateľských štruktúr. V neposlednom rade navrhnúť opatrenia na dosiahnutie udržateľného rozvoja samosprávnych územných celkov.

MATERIÁL A METÓDY PRÁCE

Realizácia uvedeného cieľa si vyžiadala uskutočniť prieskum v súbore 63 obcí a 46 podnikov na území Slovenskej republiky. Respondentmi prieskumu boli starostovia obcí, z ktorých takmer 60 % využíva svoje skúsenosti z ekonomickej sféry vo viacerých funkčných obdobiach. Najväčšie zastúpenie medzi podnikmi mali poľnohospodárske družstvá a obchodné spoločnosti (83,7 %), živnostníci a samostatne hospodáriaci roľníci s viac ako 5 ročnou praxou. Uvedenému stavu zodpovedá aj dĺžka manažérskej praxe zástupcov podnikateľských subjektov, ktorá je porovnateľná s činnosťou starostov.

Z metodologického hľadiska bol prieskum zameraný na:

- príčiny sociálno – ekonomickej diferenciacie samosprávnych územných celkov,
- spoluprácu podnikateľských subjektov s orgánmi miestnych samospráv pri prekonávaní regionálnych disparít,
- manažment udržateľného podnikania,
- príčiny rozdielov socio – ekonomického vývoja samosprávnych územných celkov.

Podkladové údaje sa zistili dotazovacou metódou, v rámci ktorej sa využila technika dotazníka a riadeného rozhovoru.

V syntetickej časti príspevku sú uvedené návrhy na dosiahnutie udržateľného rozvoja samosprávnych územných celkov.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY A DISKUSIA

Produkčná a ekonomická diferenciacia okresov v SR je výsledkom vplyvu početných determinantov vonkajšieho a vnútorného prostredia ako aj zlyhania makroekonomických regulačných systémov. Vrcholové manažmenty tak strácajú možnosť uplatnenia opatrení bežnými manažérskymi metódami a technikami. Ekonomicky zaostávajúce okresy sa postupne dostávajú do kategórie neštandardných alebo krízových územno – správnych celkov. Tabuľka 1.

Tabuľka 1 Diferenciácia okresov na základe ukazovateľov produkčnej výkonnosti

P.č.	Koeficient hospodárskej úrovne	Okres
1.	83 – 100	Bratislava, Košice, Banská Bystrica, Žilina
2.	65 – 82	Trnava, Piešťany, Nové Mesto nad Váhom, Trenčín, Ilava, Púchov, Nitra, Malacky, Pezinok, Senec, Martin, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Poprad, Žiar nad Hronom, Zvolen, Banská Štiavnica
3.	47 – 64	Senica, Dunajská Streda, Galanta, Šaľa, Topoľčany, Prievidza, Ružomberok, Tvrdošín, Bytča, Humenné, Prešov
4.	29 – 46	Myjava, Komárno, Nové Zámky, Levice, Zlaté Moravce, Partizánske, Trenčianske Teplice, Žarnovica, Krupina, Lučenec, Brezno, Revúca, Spišská Nová Ves, Stará Ľubovňa, Bardejov, Svidník, Michalovce, Rožňava
5.	9 - 28	Veľký Krtíš, Detva, Poltár, Rimavská Sobota, Kežmarok, Levoča, Sabinov, Gelnica, Košice – okolie, Trebišov, Vranov nad Topľou, Medzilaborce, Stropkov, Snina, Sobrance

Prameň: [1], [2]

1. PRÍČINY SOCIÁLNO – EKONOMICKEJ DIFERENCIÁCIE VÝVOJA SAMOSPRÁVNÝCH ÚZEMNÝCH CELKOV

Rozvoj samosprávnych územných celkov je determinovaný efektívnou transformáciou prírodných zdrojov a rastom ekonomickej výkonnosti. Čím väčšia je totiž vybavenosť samosprávneho celku ekonomickými zdrojmi, tým väčšia je príležitosť pre rozvoj podnikateľskej činnosti a priestorovej ekonomiky. S rozvojom podnikateľskej činnosti sa zvyšujú pracovné príležitosti, rastú osobné príjmy a zvyšuje sa kúpyschopnosť vidieckeho obyvateľstva.

Základným predpokladom ekonomickeho a sociálneho rozvoja územného celku je rozsiahla a široko spektrálna podnikateľská štruktúra, účinné makroekonomické nástroje riadenia a fungujúce legislatívno – právne prostredie. Rozdielny vplyv uvedených determinantov sa prejavuje v hospodárskej diferenciácii podnikov a regionálnych ekonomických disparitách. Aktivovanie podnikateľskej štruktúry teda znamená rozvíjať malé a stredné podnikanie, rozširovať remeselné živnosti, podporovať vidiecky turizmus a kreovať manažmenty samosprávnych územných celkov. V neposlednom rade to znamená rozširovanie medzipodnikovej kooperácie, vytváranie strategických aliancií a ekonomicky funkčných klastrov.

Svetová finančná a hospodárska kríza negatívne ovplyvnila podnikateľskú činnosť na vidieku. Podnikateľské subjekty obmedzili výrobu (23 %) a znížili zamestnanosť pracovníkov (51 %). Vyše 23 % podnikov zhoršilo svoje ekonomické výsledky. Ekonomické a sociálne rozdiely medzi samosprávnymi územnými celkami sa prehĺbili. Podobného názoru sú aj ďalší autori [3] a [4].

Pri rozdielnych produkčno – ekonomických podmienkach sa pod ekonomickú a sociálnu diferenciáciu správnych územných celkov podpísali ďalšie determinanty. Sú to:

- časté zmeny politického usporiadania administratívno – správnych celkov na Slovensku,
- masívne vyľudňovanie vidieka,
- monotematické až jednostranné spriemyselnovanie industriálnych sídel.

K uvedeným determinantom treba priradiť aj nedostatky, ktoré boli súčasťou kompetenčných vzťahov formujúcich sa legislatív a právnych poriadkov v manažmente verejnej správy. Vážnymi nedostatkami sa ukázali použité nástroje na kofinancovanie regionálneho rozvoja z prostriedkov štátneho rozpočtu a z fondov Európskej únie, na základe ktorých došlo k výrazným rozdielom vo financovaní samosprávnych krajov [5]. Rozhodujúcim determinantom regionálnych a miestnych rozdielov je manažment obcí. Výsledky prieskumu to dokumentujú na detaile 63 samosprávnych orgánov obcí, z ktorých sa takmer 65 % radí medzi úspešné manažmenty [2].

2. SPOLUPRÁCA PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV S ORGÁNMI MIESTNÝCH SAMOSPRÁV PRI PREKONÁVANÍ REGIONÁLNYCH DISPARÍT

Prieskum dlhoročnej spolupráce podnikateľských subjektov s orgánmi miestnych samospráv zvýraznili potrebu kreovania participačných štruktúr miestnych samospráv. Vyplýva to nielen z rozširujúceho podielu podnikateľských subjektov na správe vecí verejných v príslušnom samosprávnom územnom celku, ale predovšetkým na priamom aktívnom ovplyvňovaní regionálnej a miestnej ekonomiky, zamestnaneckej politiky a kúpnej sily vidieckeho obyvateľstva.

Spolupráca podnikateľských subjektov s orgánmi miestnych samospráv je určujúcim determinantom prekonávania regionálnych a miestnych disparít v ekonomickom a sociálnom prostredí. Dominantnými oblasťami uvedenej spolupráce sú sponzorská činnosť (63 %), poskytovanie občianskych služieb (58 %), dodávateľská (37 %) a poradenská činnosť (7 %).

Z ekonomického hľadiska sa sponzorská a dodávateľská činnosť najvýznamnejšie prejavuje v poskytovaných službách. Podnikatelia najväčším podielom participovali na dopravných službách (67 %), na zemných prácach (20,3 %) a na údržbe miestnych komunikácií. Respondenti z radov podnikateľov a živnostníkov podporujú spoluprácu členstvom v zastupiteľských orgánoch miestnych samospráv (30 %), v ich pracovných komisiách a účelových štáboch (23 %). Najpoužívanejšou formou dvojstrannej spolupráce je gentlemanská dohoda (46 %) a písomná dohoda o spolupráci a vzájomnej pomoci (9 %). Rezervy pretrvávajú v sporadickej spolupráci.

Početní podnikatelia hodnotia zlepšenie komunikácie s obcou prostredníctvom zapájania sa do činnosti obce. Značné možnosti vidia v participácii na projektovej činnosti pri efektívnejšom zhodnocovaní trvalo obnoviteľných zdrojov. Uvedené tvrdenie je podporované 81 % respondentov, ktorí sa na realizácii projektov podieľali.

3. MANAŽMENT UDRŽATEĽNÉHO PODNIKANIA V ÚZEMNÝCH CELKOCH

Udržateľný rozvoj samosprávnych územných celkov je determinovaný celým radom faktorov, medzi ktorými osobitné miesto zaujíma priestorový manažment. Uvedené tvrdenie je podložené názormi viacerých autorov, podľa ktorých úspech podniku a obce závisí od prírodných faktorov, organizačného usporiadania a manažmentu procesných činností smerujúcich ku konverzii miestnych zdrojov na výkonnú ekonomiku. K podobnému názoru prichádzame v našich prieskumoch skúmaných samosprávnych krajov a obcí.

Ukazuje sa, že ekonomická reforma nepriaznivo ovplyvnila správanie nejedného podniku, či samosprávneho celku. Obmedzovanie produkčného potenciálu a znižovanie zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva negatívne ovplyvnili ekonomickú výkonnosť a sociálnu úroveň obce.

Osobitnou kategóriou samosprávnych obcí sú tie, v katastroch ktorých sa nenachádza žiaden poľnohospodársky podnik alebo je predmetom exekučného konania. Následkom toho sa obce stávajú iniciátormi a zakladateľmi obecných podnikov. Obecné úrady sa stávajú zamestnávateľmi najväčšieho počtu miestneho obyvateľstva. To všetko kladie nároky na vyššiu odbornosť zamestnancov miestnych samospráv a na lepšiu priestorovú ekonomiku.

ZÁVER

Výsledky nášho prieskumu naznačujú, že produkčná, ekonomická a sociálna diferenciácia územno-správnych celkov je výsledkom početných determinantov. Medzi uvedené determinanty možno zaradiť aj výkonnosť podnikateľských subjektov, podnikateľskú činnosť miestnych samospráv ako aj efektívnu spoluprácu uvedených subjektov pri prekonávaní regionálnych disparít v ekonomickom a sociálnom prostredí. V neposlednom rade sú to čoraz širšie participačné, organizačné štruktúry samosprávnych územných celkov, ktoré determinujú rast ekonomickej výkonnosti a zamestnanosti vidieckeho obyvateľstva.

LITERATÚRA

- [1] FALŤAN ĽUBOMÍR – PAŠIAK JÁN. 2004. Regionálny rozvoj Slovenska, východiská a súčasný stav. SAV, Bratislava, ISBN 80-85544-35-0
- [2] GOZORA VLADIMÍR a kol. 2009. Regionálne disparity v malom a strednom podnikaní. (Determinanty ekonomickej diferenciácie podnikateľských subjektov. Priebežná výskumná správa projektu hlavnej výskumnej úlohy IGP 06/09-GA, VŠEMvs v Bratislave, s. 147.
- [3] HUDÁKOVÁ MONIKA. 2008. Komunikácia verejného a súkromného sektora v krízových situáciách SR. In.: Ekonomika poľnohospodárstva. VIII, č. 3., VÚEPP Bratislava, s. 55 – 59, ISSN 1335-6186

- [4] ŠIMÁK LADISLAV. 2004. Krízový manažment vo verejnej správe. FŠI ŽU v Žiline, 245 s., ISBN 80-88829-13-5
- [5] TÁNCOŠOVÁ JUDITA. 2009. Priame zahraničné investície ako faktor ekonomického rastu v SR. In.: Verejná správa a regionálny rozvoj. Ekonómia a manažment. Vedecký časopis VŠEMvs v Bratislave, číslo 1, ročník V., s. 49, ISSN 1337-2955

Článok recenzoval:
prof. Ing. Ladislav Šimák, PhD.